

Hofstede, G. 1991. *Cultures and Organisations: Software of the Mind*. London: McGraw-Hill.

Oberg, K. 1960. Cultural Shock: Adjustment to new cultural environments. *Practical Anthropology*. Vol. 7. 177–182.

Szirmai Mónika

Bevezetés a korpusznyelvészetbe

A korpusznyelvészet alkalmazása az anyanyelv és az idegen nyelv tanulásában és tanításában

(TINTA Könyvkiadó, Budapest: 2005. ISSN 1419-6603 ISBN 963 7094 42 3)

Pécs Olívia

2005 novemberében jelent meg a Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához című sorozat XLVI. kötetként az első magyar nyelvű, átfogó korpusznyelvészettel foglalkozó könyv. A *Bevezetés a korpusznyelvészetbe* című mű a szerző szándékai szerint az olvasók széles rétegét, így többek között a középiskolás tanulókat, a nyelvszakos diákokat, és a nyelvészeket kívánja a korpusznyelvészet alapjaival és alkalmazási lehetőségeivel megismertetni. A tizenegy éve Japánban élő, jelenleg a Hiroshima International University docenseként oktató Szirmai számára a korpusznyelvészet alkalmazásának elsődlegessége abban rejlik, „hogy jelentősen elősegítheti mind az anyanyelvvél kapcsolatos ismereteink bővítését és pontosítását, mind az idegen nyelvek elsajátítását.” Ennek értelmében Szirmai a nyelvtanulókat és a diákokat is kutatóknak tekinti, akik ha maguk fedeznek fel egy-egy szabályt, sokkal

mélyebben bevérik azt emlékezetükbe, mint amikor tanáruktól vagy nyelvtan-könyvekből értesülnek arról. A korpusznyelvészet szellemében készült feladatok elsősorban a helyzeti megfigyelőképesség használatára alapoznak, és a kapott adatok alapján a helyes következtetések levonását várják el használoiktól.

A könyv öt, jól strukturált fejezetből áll. Ezek igen következetesen egymásra épített információtartalma mellett számos szemléltető ábra, illetve a könyv végén található többnyelvű fogalomtár kínál valódi támaszpontot a témakör iránt érdeklődőknek. Az első fejezet a nyelvalkalmazás vizsgálatára különösen alkalmas, és napjainkban egyre gyakrabban igénybevett számítástechnikai módszert, magát a korpusznyelvészetet mutatja be, kezdve a korpusz fogalmának korántsem egységes, s a hazai terminológiában még nagyon is új keletű meghatározásával. Ebben a fejezetben olvashatunk továbbá a korpusz tervezésének és készítésének problémáiról, a reprezentativitás és a mintavétel kérdéséről, a korpusz összeállítása és tárolása során felmerülő jogi gondokról. Megismerkedhetünk a korpusz annotációjával, azaz a szövegnek a vizsgálati szempontoknak megfelelő jelölőkkel való ellátásával, illetve a korpusz összeállítójának célkitűzését tükröző különböző korpusz fajtákkal, és az ezzel szorosan összefüggő méretbeli jellemzőkkel.

Az első fejezet gyakorlati megközeletése után a második fejezet az elméleti háttér tömör, lényegre törő bemutatására vállalkozik, mondván, hogy „a korpusznyelvészet fejlődése a technikai háttér minimális ismerete nélkül nem igazán érthető.” Megtudhatjuk, hogy az első elektronikus számítógép 1942-es megjelenését követően melyek voltak a számítástechnika fejlődésének mérföld-

kövei, s hogy az adattárolás és adatfeldolgozás terén elért eredmények után a korpusznyelvészet ugrásszerű fejlődését (az 1980-as évek végétől) az adatbevitel sebességének növekedése jelentette. E fejezet vázolja azt a folyamatot is, ahogy a technikai lehetőségek megjelenése mellett a korábbi chomskyánus generatív hagyományokkal, a nyelv belső szabályrendszerét kutató és leíró irányzattal szakító empirikus, a nyelvhasználat tényleges megnyilvánulásait vizsgáló megközelítés vált egyre népszerűbbé. Itt kapunk rövid áttekintést a kapcsolódó tudományágokról, így a számítógépes nyelvészetről és a mesterséges intelligencia kutatásról, illetve ezek hazai eredményeiről.

A harmadik fejezet az eddig elkészült, illetve elemzett legjelentősebb korpuszok bemutatásával egyrészt a tájékozódást szolgálja, másrészt a korpuszok leírásával ötleteket, működő modelleket kínál a korpusztervezés és összeállítás folyamatához. Az első elektronikus korpusz, a Brown Korpusz (1964) előfutárainak ismertetését a jelentőségük miatt mindenképpen az élen tárgyalandó angol nyelvű korpuszok követik. E korpuszok több szempontrendszerű egybevetését részletes táblázat segíti. A különböző nemzeti nyelvek korpuszai között Szirmai külön alfejezetet szentel a már elérhető magyar gyűjtemények bemutatására. Ebben a részben, akárcsak a többi korpusz bemutatása esetén az olvasó neveket és elérhetőségeket is talál. E pontos adatolás, melynek igényét a könyv végén abc sorrendbe gyűjtött címek is tükrözik, kétségtelenül nagy érdeme a műnek.

A negyedik és ötödik fejezet szolgál a legtöbb információval a gyors, pontos és minőségi információlekérdezésről, a korpuszelemzésben és -értelmezésben használt szoftverekről. A szöveg annotálásával kapcsolatos alapismere-

tek után bepillantást nyerünk a legkönynyebben elérhető szoftverek alkalmazásába, mint a konkordancia készítésbe, illetve az egyes szavak előfordulási gyakoriságának lekérdezésébe.

Mindezek után joggal kérdezheti a kedves olvasó, hogy neki személy szerint mi köze van e technikai csodákhoz és újításokhoz, hogyan tudja e becses vívmányokat a saját nyelvész, vagy éppen tanári praxisában hasznosítani. Erre a kérdésre kap választ, ha áttanulmányozza a felsorolt, korpusz alapú eszközök leírását. Ilyenek a szókincs fejlesztésére szolgáló egynyelvű szótárak, a diákok és tanárok figyelmét a tipikus hibákra és a nehezen elsajátítható lexikára irányító tanulói szótárak, a különböző regiszterek és stílusok esetében használt, az eltérő dialektusokra jellemző, illetve az írott és beszélt nyelvi alkalmazásból adódó különbségeket megmutató alkorpuszok. Szirmai példáit végigolvasva reméljük, hogy kedvet kap a tanár és a nyelvész olvasó is, hogy saját kérdéseinek megválaszolásához a korpuszokat hívja segítségül, illetve hogy diákjai számára az úgynevezett adat-vezérelt nyelvtanulás lehetőségét biztosítva autentikus, anyanyelvi beszélők által használt kész mondatok segítségével szemléltesse a vizsgálni vagy gyakorolni kívánt nyelvtani, illetve lexikai jelenségeket.

**Tolmácsolás-kutatási
szeminárium
Tarragonában
2006. június 5-7.**

Bakti Mária

2006. június 5. és 7. között részt vettem a spanyolországi Tarragonában az *Universitat Rovira i Virgili* egyetemén